

Piše: **Enimark PONJEVIĆ**
Snimke: **PIXSELL**

Energetika, promet, komunikacijsko-informatički sustavi, financijsko-bankarski sustavi, zdravstvo, javna uprava, voda i hrana su sustavi, objekti i usluge nacionalne infrastrukture od temeljne važnosti za državu i društvo. Njihovo ugrožavanje predstavlja prijetnju funkcioniranju naše zemlje s nesagledivim posljedicama za gospodarstvo i zajednicu u cjelini. Terorizam, sabotaze, rat i velike nesreće trenutno nisu ni približna opasnost za našu nacionalnu infrastrukturu kao što je loše upravljanje suprotno javnom interesu, a za osobni ili grupni interes. Postoji i nešto blaži oblik lošeg upravljanja, ali s istim posljedicama za sve nas, a to je površno upravljanje kritičnom nacionalnom infrastrukturom.

Oduvijek smo trebali energiju za rad. Do početka 19. stoljeća većini alata poput pluga bila je potrebna mišićna energija čovjeka ili životinje, a neki strojevi kao što je vodenica pokretani su korištenjem jednostavnih, prirodnih sila i pokreta. Pojava električne energije i motora s unutarnjim izgaranjem zauvijek je promijenila strojeve. Danas centrale, naftne rafinerije i postrojenja za proizvodnju goriva gase neutaživu potrebu svijeta za energijom. Tijekom 20. stoljeća potrošnja energije se povećala za više od deset puta. Do 2020. godine svjetska potražnja energije dodatno će porasti najmanje za 50 %. Mnoge vrste goriva koje danas koristimo ne bi smjele više biti u upotrebi. Zajedno sa sve većom brigom za okoliš, trebamo razvijati svijest o potrebi učinkovitijeg pohranjivanja, korištenja i proizvodnje energije. Istraživanja u potencijalno vitalnim područjima kao što su superprovodljivost i zamjenske obnovljive energije, mogla bi dovesti do napretka koji će nam pomoći da se u najmanjoj mogućoj mjeri oslanjamo na tradicionalna goriva.

Fosilna goriva

Ugljen, nafta i plin pokreću moderni svijet. Ta fosilna goriva stvarana su više milijuna godina, a nastala su od stijena i sedimentnih naslaga uginulih životinja i biljaka. Fosilna goriva su ograničeni i neobnovljivi izvor, a s obzirom na količine koje koristimo, neće ih zauvijek biti u izobilju. Zalihe nestaju, no ne tako brzo kao što je bilo predviđeno 60-ih i 70-ih godina 20. stoljeća. Nove tehnike iskorištavanja i va-

Koncesijsko pravo: treba ga oduzeti INI I STAVITI NA TENDER

đenja goriva rezultirale su novim otkrićima i korištenjem prije nepoznatih rezervi. Tako na području naše države imamo nalazišta nafte i plina koja su Inini stručnjaci locirali u doba SFRJ, napravili probna bušenja, sastavili izvješća i pohranili ih u podrumu arhiva. Od nastanka moderne Hrvatske prošlo je više od 20 godina i u najmanju je ruku neozbiljno da Inin sektor za istraživanje nije ponovio ispitivanja

staru i do 50 godina. Novim efikasnijim tehnologijama i alatima povećava se iskoristivost svake bušotine. Danas Inine arhive češlja ju Molovi službenici i pripremaju je kao svoje poduzeće za preuzimanje koncesijskih prava za iskorištavanje i eksploataciju nafte i plina u srednjem i južnom Jadranu te koncesijskom području „Dinarid 4“. Naime, uskoro će isteći koncesijska prava Ine, a država bi prema zakonu o koncesijama morala raspisati javni natječaj za dodjelu novih. Hrvatska je cijeli Jadran podijelila u samo 4 koncesijska područja. Italija je svoj dio Jadrana podijelila na 60-70 područja. Zašto? Svaki koncesionar mora napraviti barem jednu bušotinu na koncesijskom području. Tako Italija dobiva 60-70 bušotina, a Hrvatska 4.

Uvažavajući mišljenje starog Inina kadra iz doba SFRJ-a, država Hrvatska bi prije svega morala napraviti sljedeće: Ne produžavati automatizmom koncesijsko pravo sadašnjem koncesionaru INI, napraviti novi raspored koncesija i smanjiti ih po veličini uz savjet konzultanata i raspisati natječaj za najboljeg ponuđača za svaku koncesiju u suradnji sa stručnjacima geoloških, geodetskih, pravnih i ekonomskih znanosti. Slijedom ovih uputstava RH bi za maksimalnu cijenu dala svoja nalazišta nafte i plina bilo kojem zainteresiranom koncesionaru crpeći dugoročno iz tog odnosa korist. Nikako se ne smije smatrati da ove resurse INA nasljeđuje automatizmom, već se trebaju tretirati kao izdvojeni biznis.

Strah od iscrpljivanja zaliha fosilnih goriva i zabrinutost zbog šteta izazvanih njihovim izgaranjem, uvjetovali su mnoga istraživanja o alternativnim, niskozagađujućim oblicima energije. Priroda nas opskrbljuje potencijalnim izvorima energije koji su uvijek novi, neiscrpivi, ali nestalni.

Kretanje vjetra, valova, plima i oseka možemo pretvoriti u energiju.

Moramo nastaviti raditi na stvaranju učinkovite, povoljne energije vjetra i vode, te poboljšavati učinkovitost svakog izumljenog stroja. Želimo da stroj koristi manje snage, a radi više. Ostvarenje takve želje je važno za budućnost, jer je zabrinutost zbog mogućih posljedica određenih oblika energije vrlo velika. Znanstvenici i inženjeri moraju nastaviti istraživati mogućnosti kako ostvariti veći učinak, a iskoristiti manje snage, kako poboljšati dizajn, aerodinamiku i koristiti moderne materijale. Cilj strojeva budućnosti je povećanje učinkovitosti, a zadatak se ne odnosi samo na

elektroničke i mehaničke strojeve te na vozila koja troše energiju, već i na centrale i prijenosnike koji prvenstveno proizvode energiju.

Nanotehnologija

U nastojanju za što većom učinkovitošću, logično je da moramo razvijati superprovodljive materijale koji imaju sposobnost provođenja struje bez otpora ili gubitka energije. Za sada ti materijali pokazuju izvrsne rezultate u istraživanjima provedenim na vrlo niskim temperaturama, s ciljem da postanu praktični za oblikovanje i korištenje i pri uobičajenim toplinskim uvjetima. Energetska strategija naše zemlje mora biti usmjerena prema novim, „čistim“ tehnologijama koje prije svega nisu žderači energije.

Nanotehnologija se bavi smanjivanjem strojeva i nameće se kao daljnje logično rješenje za povećanje energetske učinkovitosti. Pojam se razvio od riječi nanometar, mjere za milijarditi dio metra, tj. veličine jednake dužini deset atoma. Nanotehnologija ujedinjuje tehnologiju i strojarstvo, koji su stvoreni prema toj mjernoj ljestvici i može neograničeno utjecati na gotovo svako područje našeg života. Nano strojevi bi mogli raditi unutar drugih strojeva i alata, te ih tako čuvati od trganja i trošenja. Samopopravljajući motori i odjeća smanjit će otpad i najaviti novo doba. Nanotehnologija može biti temelj buduće tehnologije i glavni čimbenik u razvoju civilizacije.

USKORO ĆE ISTEĆI KONCESIJSKA PRAVA INE, A DRŽAVA BI PREMA ZAKONU O KONCESIJAMA MORALA RASPISATI JAVNI NATJEČAJ ZA DODJELU NOVIH. HRVATSKA JE CIJELI JADRAN PODIJELILA U SAMO 4 KONCESIJSKA PODRUČJA